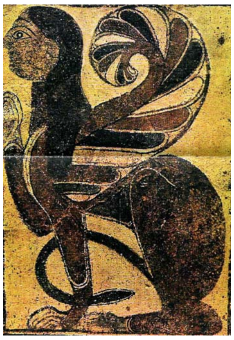

"Per un cristiano il giorno della morte è il più bello della vita (S. P.G.Frassati)".

Questa provocatoria espressione un prete officiante l'ha usata durante il rito funebre di un settantenne, che per venti anni aveva condotto una tenace lotta per la vita, lasciando stupiti tutti i presenti.

Nella attuale stasi delle istituzioni, mentre aspettiamo di sapere di che morte dobbiamo morire, ecco alcune riflessioni sul tema che per certi versi è ancora TABU'.

E sprasmja metamorfozë

Te TAK-ja e truvet shihej ndonjë njollë: ish demencë pleqsh. Te të parët qëronje Elizabeta harrojë shërbiset, pra zbirjë orientimin, pra ekuilibrin, pra fuqìt, pra fjalën e dal'e dalë ngë u gre më nga shtrati. I shoqi kish kujdes për atë, pra i ngostë u nis për të glatin udhëtim të tij. I biri, çë e kish parë vazhdimisht të flisjë me të ëmën, i zuri vendin u zëvendësua te asistenca e te kronikat çë i rrëfyej tue i mbajtur dorën. Elizabeta kur i biri kthehej te shpìa bëjë një kollë të dobët, për t'e thërritur e kjo kollë ngë i shkojë ngjera çë Marçello ngë i qasej e i flisjë. Pra 23 vjet më vonë një TAK dëftoi se te vendi i truvet kish një lëng amniotik. Kur vdiq një jatrua nga atà çë flasin , tha se atë çë e bëri të rrojë kaq shumë Elizabetën te kurmi i saj i palëvizshëm kishin klënë kujdeset familjare.

Kur flasim për sosjen e jetës, çdo fjalë merr rëndësì e kujdes të jashtëzakonshme.

Kur sos gjella? Kam besë se duhet të ndajmë herë për herë.

Interesi ë' lidhur me ndërrimin çë i vëmë ndër klëniet e gjalla në përgjithësì dhe njeriun. Kush rron tue vatur prapa instinktit e kush sillet me bazë etike, kush ka besë se njeriu si i tillë ë' përmbi kategorìnë kafshore sepse ë' pajisur me ndërgjegje të ndjeshme e me vetëdije për qëroin dhe për hapësirën në të cilët ndodhet futur e me të cilët merr pjesë me ekzistencën e tij.

Ky përvijim çë shprehet nëpërmjet endemikut ngashërim të ekzistencës së njeriut, kujt çë përherë ai kërkon përgjegje ndjenjeje edhe mbi të gjitha ndaj sigurìsë së sosjes së gjellës, tue përpunuar besime të cilave i jipen gjërat e pandëlguame, misteret.

Te ky kontekst ë', te të ndierit të përbashkët, pranuar degjenerimi lidhur me vjeçtë, me moshën e çë vjen më parë se vdekja. E çë her'e herë shoqërohet me zbjerrjen e mendjes. Por sot kemi mundësìnë të ndërhyjmë me teknologjìnë për të nglatur gjellën në kushte sëmundjeje të rëndësishme çë ngë e lënë të sëmurin të jetë autonom o të mënd të ushqehet o ndryshe të i ndërpritet ushqyerja me tubetin o hidratazimin. Ë' gjë e dukshme se vendimi ngë ë' marrë nga i sëmuri nëse ngë janë deklarata të tij të mëparshme, kur ia bëjë të ndiejë e të de/ojë.

"Vendostari" gjëndet në mes pozicionesh teorike të utilitaristëvet, çë çmojnë gjellën vetëm ngjera çë mend të përceptojnë kënaqësìnë, o të vetistëvet (personalistëvet), çë mendojnë gjellën si më e lartën e mirë e palëshuashme (/patjetërsueshme), e mendimi i operatorëvet çë ngaditë rrojnë në mes vuajtjes së spitajvet. Këta të sprasmit janë të vetëdijshëm për përgjegjësìnë e rëndësishme nga e cila janë thërritur ngaditë.

Te qëronje jo e llargëta ligjia ngë hyjë ngjera brënda shpìsë e "lipisìa" (mëshira) e gjirìsë nglakon/hej të zgledhjë zglidhjen. Her'e herë pleqtë i lënin të vdisnin te tëtimtë e te ngrica, tjera herë ishin vrarë në mes ulërimash të vrasësvet: *qeshje sardonike*. Pak qërò prapa një libër na rrëfyen se i vëhej nën qafës së plakut një zigùa e pritej se ndodhej ngjarja e zymtë.

Sot drejtësìa ka shkelur ngjera edhè intimitetin e përditshëm. Por te ky rast i ndërlikuar e kompleks ngë mënd të rregullohet çdo gjë: ë' më mirë një e drejtë e "dobët" çë dëfton tregon ndonjë përparësì sipas parimit të përpjesëtimit (të proporcionalitetit).

Vrojtojmë se klasa e jatronjvet ka një formim biomjekësor çë mungon e çë shpesh ngë ka më te paktën njohje të themelevet. Universitetet mënojnë të zgjon/hen nga zlliba (V.Giantin). Mjetet masive komunikimi, skllevët stereotipash, ngë janë të vetëdijshëm se përparimi teknologjik ka ndotur dëlirësìnë e gjellës, tue pakësuar vlerën e saj e stërmadhe. Kompleksiteti i gjellës çë ka prirje për hedonizmin llargohet nga ndëlgimi tradicional të jetës e të vdekjes së njeriut si i tillë.

Ngë mënd të biem te mashtrimi i ndëlgimit ngushtë utilitarist çë ka prirje për t'u shpenguar nga ajo çë ngë na duhet, nga ajo çë ngë vlen më.

Jemi endè të taraksur për ndërrimin tepër e shpejtë, prodhuar nga teknologjìtë, tue na bërë jo të zotët të pranojmë ngjarjet tjetërore të mira e të liga edhe për gjëndjen e shëndetjes.

Mënd të vemi mbatanë papajtueshmërìsë (përputhjes së pamundshme) së pamjevet të ndryshme të jetës. Kam besë se palëvizshmërìa (qëndrimi) tragjike ekonomike globale duhet të shtyjë çdonjerì te thellësìa e te kompleksiteti i gjellës në kërkim të njëi eksistence me fixhën më njerëzore, tue shkurtuar ndërhyrjen e teknologjìsë. _______4.13

Estrema metamorfosi

Nella TAC del cervello apparivano alcune macchiette: era demenza senile. Prima, Elisabetta, dimenticava le cose, poi perdeva l'orientamento, poi l'equilibrio, poi le forze, poi la parola e poco per volta non si alzò più dal letto. Il marito si prendeva cura di lei, poi stremato partì per il suo lungo viaggio. Il figlio, che lo aveva visto continuamente parlare con sua madre, si sostituì nella assistenza e nelle cronache che le riferiva tenendole la mano. Elisabetta quando il figlio tornava a casa tossiva debolmente, per chiamarlo e questa tosse non le passava fin quando Marcello non si avvicinava a lei e le parlava. Poi dopo 23 anni una TAC mostrò che al posto del cervello c'era un liquido amniotico. Alla sua morte un medico di quelli che parlano, disse che a far vivere così a lungo Elisabetta nel suo corpo inerte erano state le cure familiari.

Quando parliamo di fine vita, ogni parola acquista peso e riguardo estremi.

Quando finisce la vita? Penso che bisogna distinguere caso per caso.

L'interesse è legato alla differenza che poniamo tra gli esseri viventi in generale e l'uomo. Chi vive seguendo l'istinto e chi regola i comportamenti su base etica, chi ritiene che l'uomo (in quanto tale) trascenda la categoria animale perché dotato di coscienza sensibile e consapevolezza del tempo e dello spazio in cui si trova inserito e a cui partecipa con la sua esistenza. Tale configurazione che si esprime attraverso l'endemica angoscia esistenziale dell'uomo a cui da sempre cerca risposte di senso anche e soprattutto in vista della certezza della fine della vita, elaborando credenze a cui affidare le cose incomprensibili, il mistero.

In questo contesto viene, nel comune sentire, accettata la degenerazione legata all'età e che precede la morte. E che talvolta si accompagna alla perdita del senno. Oggi, però, possediamo la possibilità di intervenire con le tecnologie per prolungare la vita anche in condizioni gravemente invalidanti che non consentono all'infermo di essere autonomo o di potersi nutrire o altrimenti interrompere la nutrizione con il tubicino o l'idratazione. E' evidente che la decisione non viene presa dal malato se non ci sono sue precedenti dichiarazioni, quando era in grado di intendere e di volere.

Il "decisore" si trova tra le posizioni teoriche degli utilitaristi, che apprezzano la vita solo finché possono percepire il piacere, o dei personalisti, che pensano la vita come supremo bene inalienabile, e il pensiero degli operatori che ogni giorno vivono tra la sofferenza degli ospedali. Questi ultimi sono consapevoli della grave responsabilità da cui sono chiamati ogni giorno.

In un tempo non lontano la giustizia non entrava fin dentro le case e la "misericordia" domestica si incaricava di scegliere la soluzione. Alcune volte i vecchi si lasciavano morire al freddo e al gelo; altrove venivano uccisi tra le urla degli omicidi – riso sardonico. Recentemente un libro ci riferisce come si poneva sotto il collo del vecchio un giogo e si attendeva che si verificasse il lugubre evento.

Oggi la giustizia ha invaso persino la quotidiana intimità. Ma in questo caso così complesso non si può regolare tutto: è preferibile un diritto "debole" che indichi alcune priorità secondo il principio di proporzionalità.

Si constata che il ceto medico ha una carente formazione biomedica e spesso non ha la benché minima conoscenza dei fondamenti. Le università tardano a svegliarsi dal letargo (V.Giantin). I mass-media, schiavi di stereotipi, non si rendono conto che il progresso tecnologico ha contaminato la purezza della vita, riducendone il suo estremo valore. La complessità della vita tendente all'edonismo si allontana dalla tradizionale concezione della vita e della morte e della visione dell'uomo, in quanto tale.

Non possiamo cadere nell'inganno della concezione strettamente utilitaristica che tende a sbarazzarsi di ciò che non serve, di ciò che non vale più.

Siamo ancora attoniti per il troppo rapido cambiamento prodotto dalle tecnologie rendendoci incapaci di accettare le alterne vicende anche dello stato della salute.

Possiamo superare la inconciliabilità delle diverse visioni della vita. Penso che il tragico stallo economico globale debba spingere ogni uomo a penetrare nella profondità e nella complessità della vita alla ricerca di un'esistenza dal volto più umano, ridimensionando la invadenza tecnologica.

____4.13